

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 17 mars 1917 kl. ½ 12 f. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad.

I en inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Grängesberg väckt *Motion i A. K.* motion, nr 121, hemställes, att riksdagen behagade besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad böra ordnas och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

En liknande motion har under innevarande riksdag behandlats inom *Motion i F. K.* första kammaren. I en inom sistnämnda kammare väckt och till förberedande behandling av dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 42, hava nämligen herrar *von Koch* och *Petrén* hemställt, att riksdagen behagade besluta att anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad böra ordnas, och för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Första kammarens första tillfälliga utskott har med anledning av denna motion avgivit ett utlåtande av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 13 saml. 1 avd. 5 häft. (Nr 8.) 1

F. K:s första
tillfälliga
utskotts
utlåtande.

»Ett ändamålsenligt ordnande av straffverkställigheten är givetvis av mycket stor betydelse. På olika sätt och med olika samverkande medel kan detta ske, men oundgängligt är, att vederbörande fångvårds-tjänstemän äga nödiga betingelser för sin uppgifts fyllande. Främst kräves helt naturligt rent personliga förutsättningar: psykologisk blick, pedagogisk läggning och varmhjärtad personlighet.

Klart är emellertid, att de bästa resultaten stå att vinna, då de personliga anlagen fått tillfälle att utveckla sig genom insiktsfull teoretisk undervisning och erfaren praktisk handledning.

I allmänhet torde gälla, att våra fångvårdstjänstemän gjort sig förtjänta av erkännande för nit, duglighet, insikter och förståelse för sitt kall, och det torde utan överdrift kunna sägas, att i icke så få fall de personliga förutsättningarna i rikt mått varit för handen.

Vad däremot *utbildningen* av fångvårdstjänstemännen beträffar, synes denna i vårt land varit mer än tillbörligt eftersatt: av det från fångvårdsstyrelsen infordrade yttrandet framgår, att hittills åtminstone teoretisk undervisning för tjänstemän av högre grad icke i någon som helst form varit anordnad. Och dock kan väl svårligen bestridas, att den teoretiska undervisningen just för en så egenartad verksamhet som fångvårdsmannens är av alldeles särskilt stor betydelse. Och i första rummet torde väl behov av teoretisk undervisning få anses vara för handen beträffande tjänstemän och tjänstemannaaspiranter för högre fångvårdsbefattningar med de större krav och det större ansvar, som vila på dem.

Den i förevarande motion gjorda framställningen avser att fylla detta behov. Nu har, såsom av fångvårdsstyrelsens yttrande framgår, frågan om ordnande av särskilda utbildningskurser för fångvårdstjänstemän av högre grad redan varit föremål för styrelsens omprövning och föranlett styrelsen att planera anordnandet av en dylik kurs under nästkommande år. Dessa planer innebära givetvis ett steg i rätt riktning och äro förvisso värda erkännande.

En viss väsentlig skillnad mellan de av fångvårdsstyrelsen planerade och de av motionärerna ifrågasatta kurserna synes emellertid vara för handen. Det förefaller, som om styrelsen vid sitt betonande av vikten utav undervisning i kriminalpsykologi dock icke nog tillgodosett behovet av undervisning i övriga läroämnen, exempelvis fångvårdsväsendets historia, fängelsetekniken, den egentliga vården av fångarna under fängelsetiden, skyddsverksamheten efter frigivandet och dylikt. I motionen har betydelsen härav med rätta starkt framhållits. Det program motionärerna uppställt avser således jämväl

att bibringa en utbildning, som väcker intresse och förståelse för de *sociala* frågorna på fångvårdsväsendets område. Såvitt av styrelsens utlåtande framgår, har åt denna sida av fångvårdstjänsten icke beretts någon plats på de av styrelsen planerade kursernas undervisningsschema. I alla händelser lämnar styrelsens berörda yttrande icke någon säkerhet för, att de önskemål, motionärerna därutinnan uttalat, komme att i tillbörlig grad tillgodoses. Då de *sociala* fångvårdsspörsmålen behandling vid nu ifrågasatt kurser enligt utskottets mening äro av särdeles stor betydelse, synes fångvårdstyrelsens erkännansvärda initiativ icke onödiggjöra en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t, utan snarare böra genom riksdagens hänvändelse till Kungl. Maj:t givas ytterligare stöd och större räckvidd.

I anledning av vad styrelsen anfört därom, att fångvårdstjänsten är synnerligen bindande och för lynnet tyngande, vill utskottet slutligen göra det uttalande, att det vid sådant förhållande skulle vara för fångvårdstjänstemännen av stor betydelse att genom en väl anordnad teoretisk utbildning få den rätta synen på sin svåra livsgärning, det rätta modet i svårigheterna för att även därav hämta motvikt mot det bindande och tyngande i dess verksamhet. Icke minst på grund härav har också anordnande av de nu utav motionärerna ifrågasatta kurserna varit ett bland fångvårdstjänstemännen själva länge livligt närt önskemål.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad böra ordnas, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.»

Vid föredragning av detta utlåtande inom första kammaren bifölls *F. K:s beslut.* vid utskottet hemställt, varefter beslutet i vederbörlig ordning delgavs andra kammaren, som överlämnade ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Den av motionären framförda frågan är icke ny. Den har varit vid flera tillfällen föremål för överläggning i Svenska fångvårdssällskapet. Vid nämnda sällskaps sammanträde i Göteborg år 1911 beslöts att till kungl. fångvårdsstyrelsen framföra följande uttalande: *Utskottet.*

»Med hänsyn till den stora vikt för fångbehandlingen, som antagandet och utbildandet av befattningshavare vid fångvårdsanstalterna äger, tillåter sig Svenska fångvårdssällskapet uttala önskvärdheten av att

vid antagandet av aspiranter till fångvårdstjänst den synpunkten må i främsta rummet beaktas, att för alla tjänstegrader endast de bästa och personligt mest lämpliga krafterna må antagas och vinna befordran samt att viss fackutbildning för fångvårdens funktionärer må anordnas, så att ingen aspirant må kunna till ordinarie tjänst befordras, med mindre han genomgått nämnda utbildningskurs och därvid befunnits för fångvårdstjänst väl kvalificerad.»

Den 21 maj 1912 överlämnades denna skrivelse till justitieministern och till fångvårdsstyrelsen. Två dagar därefter ingick till fångvårdssällskapet från överdirektören och chefen för kungl. fångvårdsstyrelsen ett svar, vari han förmäler, att det varit och alltjämt är fångvårdsstyrelsens högsta strävan att för de olika befattningarna inom fångvården förvärva så goda krafter som möjligt. Men till fångvårdssällskapets förslag om en särskild utbildningskurs för aspiranter förhåller han sig helt avvisande, då han anser, att den behöfliga utbildningen bäst tillgodoses genom praktisk verksamhet i facket under intresserade förmäns ledning.

Inom Svenska fångvårdssällskapet råder fortfarande samma mening om behöfligheten av särskild fackutbildning för fångvårdens tjänstemän. Inom andra områden fordras sådan utbildning, såsom t. ex. för tullen och posten. Den teoretiska utbildning, som en fångvårdstjänsteman behöver för att kunna på bästa sätt sköta sitt kall, kan han nog icke anses ha inhämtat vare sig genom studentexamen eller genom officersexamen.

Med anledning av den nu föreliggande motionen har utskottet bevärt och erhållit utlåtande från kungl. fångvårdsstyrelsen, vilket utlåtande här bifogas. Sedan styrelsen redogjort för det sätt, på vilket tjänstemännens utbildning nu försiggår, fortsätter styrelsen: »Den utbildning, tjänstemännen sålunda erhålla under praktisk utövning av fångvårdskallet under intresserade förmäns ledning på en fast traditions grund, är enligt styrelsens ovan uttalade åsikt på det stora hela tillfredsställande och kan icke ersättas men väl fullständigas *) genom teoretiska kurser.» Då det varken var fångvårdssällskapets eller är motionärens mening, att de föreslagna kurserna skola »ersätta» utan just att de skola »fullständiga» den övriga utbildningen, så befinnes det, att kungl. fångvårdsstyrelsen numera icke ställer sig avvisande till förslaget. Ja, i ett avseende anser

*) Kursiveringen är utskottets.

styrelsen själv, att utbildningen varit bristfällig, nämligen i ämnet kriminalpsykologi. Styrelsen är därför betänkt på att anordna lärokurser i detta ämne, och meddelar därjämte, att den tänkt sig, att vid dessa kursers inrättande kunde så ordnas, att även andra läroämnen, som finnas nyttiga för tjänstemännens fångvårdskall, upptoges å undervisnings-schemat.

Utskottet, som förmenar, att det skulle för en god fångvård vara av största betydelse, om teoretisk och praktisk utbildning för fångvårdens tjänstemän på lämpligt sätt och i erforderligt omfång anordnades, får i anledning av det anförda föreslå,

att andra kammaren, med biträdande av första kammarens beslut, ville med anledning av förevarande motion för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrift till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om utredning, huruvida och på vad sätt kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad böra ordnas, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 9 mars 1917.

På utskottets vägnar:

S. WELIN.

Vid förevarande ärendes slutbehandling hava närvarit: herrar *Welin, Andersson* i Milsmaden, *Hedström, Lingström, Hedlund, Lundström, Svensson* i Torlarp, *Eronn, Olsson* i Ramsta och *Gustafsson*.

Bilaga.

I anledning av den under nr 121 av herr B. Eriksson i Grängesberg väckta motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående anordnande av kurser för utbildning av fångvårdstjänstemän av högre grad, får Fångvårdsstyrelsen, jämlikt nådigt föreläggande den 9 innevarande februari, härmed avgifva yttrande.

Hela antalet tjänstemannabefattningar av högre grad inom fångvårdsstaten utgör för det närvarande, utom läkare- och prästerliga tjänster, 72.

Nuvarande innehavarna av dessa 72 befattningar, av vilka en är vakant, hava utnämnts:

åren 1888, 1892, 1894, 1895, 1897, 1899, 1901, 1904, 1907, 1909 och 1914 en vartdera året;

åren 1903, 1905 och 1917 två vartdera året;

år 1898 tre;

åren 1911 och 1912, i samband med då genomförd omorganisation, femton vartdera året;

år 1913 sju;

år 1915 åtta och

år 1916 fem.

Bland de 56, som tillsatts under de sista tio åren, ingå 16 å *nyttillkomna* assistent- och lärareplatser, varför samma omsättning icke kan för framtiden motes. Omsättningen torde icke kunna beräknas till mera än 4 å 5 om året; men dessa utgöras icke enbart av sådana, som äro nyinträdade i verket eller därinom för första gången befordras. I allmänhet kan sägas, att för rekryteringen till fångvårdsstatens tjänster i högre grad erfordras endast omkring tre om året.

Med hänsyn härtill och så länge icke tillfälle finnes till anordnande av den psykiatriska undervisning, varom nedan förmäles, har Styrelsen ansett särskild teoretisk kurs för övriga fångvården berörande läroämnen icke av behovet motiverad i så hög grad, att densamma borde komma till stånd fristående för sig.

Den teoretiska utbildningen förblir i varje fall av underordnad betydelse i förhållande till den praktiska. Styrelsen har städse funnit bästa sättet för tjänstemännens utbildning vara deras handledande under utövandet av växlande befattningar inom verket. Vid sidan härav har Styrelsen till tjänstemännens självstudium tillhandahållit lämpliga skrifter, av vilka exemplar här bifogas.

Den unge aspiranten, som efter avlagd student- eller ofta tillika officers-examen eller någon gång akademisk examen inträder i verket, får i regel vid något av centralfångelserna eller ock vid något straffängelse till en början tjänstgöra i bevakningsgraderna, från de lägsta till de högre. Vidare inkallas han till någon tids arbete å Styrelsens Kameralbyrå för inhämtande av kännedom om fångvårdens räkenskapsväsen, varjämte han under biträdande tjänstgöring inom Styrelsens revision bibringas nödiga kunskaper i fråga om de lagar och författningar, som beröra fångvårdens ekonomi. När han funnits äga behövliga

förutsättningar tilldelas honom förordnande å olika assistent- eller kamrerare- och sedermera direktörsbefattningar under ordinarie innehavarnes tjänstledigheter.

Först efter sådan provtjänstgöring, som i de flesta fall omfattar ett flertal år, och sedan såväl Styrelsen själv, på grund av egna iakttagelser, som ock vederbörande direktörer funnit aspirantens utbildning tillfredsställande, har han befordrats eller eljest vunnit fast fot i verket.

Till föreståndare vid kronohäkten och även i några fall, efter vunnen befrielse från eljest föreskrivna examensfordringar, till assistenter, hava ock befordrats ordinarie befattningshavare av lägre grad, vilka saknat den teoretiska utbildning, studentexamen är avsedd att giva. I dessa fall hava emellertid de befordrade under långvarig tjänstgöring inom lägre grad ådagalagt insikter och duglighet av den art, att de ansetts motsvara de krav, som böra ställas å innehavarna av omförmälta tjänster av högre grad.

Den utbildning, tjänstemännen sålunda erhålla under praktisk utövning av fångvårdskallet under intresserade förmäns ledning på en fast traditions grund, är enligt Styrelsens ovan uttalade åsikt på det stora hela tillfredsställande och kan icke ersättas men väl fullständig genom teoretiska kurser. I ett avseende kan utbildningen anses verkligt bristfällig, nämligen i fråga om det av motionärerna särskilt berörda ämnet kriminalpsykologi. Styrelsen har därför i samband med inrättandet av en avdelning för sinnessjuka fångar å Långholmen, för vilket ändamål byggnadsanslag av riksdagen anvisats, planerat anordnande av lärokurser i nyssnämnda ämne för såväl fängelseläkare som andra fångvårdstjänstemän. Visserligen har en av Kungl. Karolinska Medico-Kirurgiska Institutets lärarekollegium gjord underdånig framställning om inrättande vid institutet av en lärareplats i kriminalpsykologi, vilken plats skulle enligt kollegiets och Fångvårdsstyrelsens gemensamma förslag förenas med läkaretjänsten vid omförmälta sinnessjukavdelning, icke föranlett Kungl. Maj:ts åtgärd i sådant syfte. Men Styrelsen är dock förvissad, att den avsedda lärokursen för fångvårdens tjänstemän skall kunna i allt fall ordnas genom medverkan av vederbörande, vid avdelningen tjänstgörande fängelseläkare.

När sådan kurs, såsom Styrelsen hoppas, under nästkommande år kommer till stånd, böra givetvis samtliga fångvårdstjänstemän av högre grad, som äro måna om befordran eller fullt vilja fylla sina befattningars krav, genomgå densamma; och kan således under de första åren tillströmningen av kursdeltagare bliva något så när stor.

Då tjänstemännens, i synnerhet de extras, löneinkomster äro ganska begränsade, torde det bliva önskvärt, att något bidrag må kunna lämnas kursdeltagarna för bestridande av den för dem uppkommande merkostnaden. Detta lär kunna ske i form av reducerat dagtraktamente att utgå av fångvårdens förslagsanslag efter Kungl. Maj:ts bestämmande.

Styrelsen har tänkt sig, att vid dessa kursers inrättande kunde så ordnas, att även andra läroämnen, som finnas nyttiga för tjänstemännens fångvårdskall, upptagas å undervisningsschemat. Styrelsen vågar hoppas, att skickliga lärarekrafter skola ställa sig till förfogande möjligen från härvarande högskolor, men eljest ur fångvårdsmännens egna led. Till äventyrs behöflig ersättning lär

kunna vinnas, för lärare ur fångvårdsmännens grupp, i samma ordning, som ovan föreslagits, eller eljest genom direkt arvode från förslagsanslaget.

Om efter de första åren kursdeltagarnas antal bleve allt för litet för årliga kurser, kunde dessa utan egentlig olägenhet inskränkas till en kurs vart annat eller vart tredje år. Någon fördröjning i befordringarna skulle knappast härigenom behöva uppkomma, även om kursens genomgående, såsom önskligt är, ingår bland kompetensfordringarna. Ty det inträffar sannolikt ej, att någon i verket nyinträdande skulle hava utsikt att, fränsett nämnda hinder, vinna ordinarie anställning förr än efter två eller tre år.

Styrelsen tillåter sig slutligen framhålla, att då fångvårdstjänstemännens åligganden äro synnerligen bindande och för lynnet tyngande, stor svårighet föreligger att med nuvarande avlönings- och befordringsutsikter såsom aspiranter till dessa tjänster förvärva unga män, vilkas personliga förutsättningar i begåvning och förmåga motsvara de höga krav, som det är önskvärt att se fyllda vid dessa, även på underordnade poster ganska betydelsefulla befattningar. Styrelsen tror dock, i stort sett, att redan med nuvarande utbildning, de fångvårdstjänstemän, som genomgått graderna och vunnit befordran, ej minst å de ledande platserna visa sig förtjänta av erkännande för nit, duglighet, insikter och förståelse för sitt kall.

Stockholm den 10 februari 1917.

VIKTOR ALMQUIST.

N. Sandell.

K. A. Lindström.

F. v. Dardel.